

**UCHWAŁA NR VIII/54/24
RADY GMINY NAREWKA**

z dnia 20 grudnia 2024 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Narewka na lata 2024-2034

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023r. poz. 40 z późn. zm.) i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Narewka na lata 2024 – 2034, która stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Narewka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący Rady
Gminy

Sławomir Smolski

Strategia
Rozwiązywania Problemów Społecznych
W
Gminie Narewka na lata 2024- 2034

Opracowanie:
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narewce

SPIS TREŚCI

WSTĘP

ROZDZIAŁ I: DIAGNOSTYCZNY Z PROGNOZĄ ZMIAN	5
1. Demografia, polityka prorodzinna i wspieranie rodziny	6
2. Sytuacja gospodarcza, przeciwdziałanie bezrobociu	9
3. Edukacja i kultura	11
4. Pomoc społeczna i wspieranie osób z niepełnosprawnościami	13

ROZDZIAŁ II: LISTA USŁUG SPOŁECZNYCH	17
---	-----------

ROZDZIAŁ III: PROGRAMOWY	26
---------------------------------	-----------

1. Wizja, cele strategiczne i kierunki niezbędnych działań	26
2. Sposób realizacji strategii- harmonogram	30
3. Zarządzanie i monitorowanie strategii	33

ZAKOŃCZENIE	36
--------------------	-----------

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to kluczowy dokument polityki społecznej. Wskazuje cele i kierunki działania, które mają służyć: poprawie jakości życia mieszkańców gminy, zwiększeniu efektywności usług, pomocy i wsparcia, zapewnieniu godziwych warunków życia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Zgodnie z zaleceniami legislacyjnymi, opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do **zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym** (art. 16b. pkt 1i 2 oraz art. 17.1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004).

Strategia rozwiązywania problemów pomocy społecznej zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: oświata, służba zdrowia,

W Strategii uwzględniono akty prawne, które mają istotny wpływ na rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 o pomocy państwa w wychowaniu dzieci ,
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- uchwała z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dobry Start”,
- ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
- ustawa z dnia 12 marca 2022 o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa i innych.

Dokonano również odniesienia do celów i kierunków działań zapisanych w dokumentach krajowych oraz regionalnych, to jest:

- Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Kraju do 2030,
- Strategii Rozwoju Usług Społecznych do 2030, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.),
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Demograficznej 2040,
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do 2030,
- Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku,
- Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030,
- Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030,
- Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej do roku 2030,
- Programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027,

Podczas prac nad dokumentem wykorzystano dane i zapisy: raportów o stanie gminy za lata 2019-2023; Banku Danych Lokalnych GUS, informacji ze strony [www. https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Narewka](https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Narewka), a także Oceny Zasobów Pomocy Społecznej sporządzanej przez GOPS z lat 2019-2023.

Strategia została przygotowana na okres do 2034 roku. Założony czas ma pozwolić na wprowadzenie lub rozszerzenie potrzebnych mieszkańcom usług społecznych w instytucjach i organizacjach na terenie gminy, w tym przy wykorzystaniu okresu finansowania z EU.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Narewka do 2034 roku składa się z 3 rozdziałów, wstępu i zakończenia. Przedstawiają one kolejno, zgodnie z wytycznymi art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, diagnozę sytuacji w gminie, tendencje i prognozy zmian społecznych w rozdziale I. Diagnoza sytuacji społecznej określa zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Rozdział II prezentuje aktualną listę usług społecznych, skierowaną do mieszkańców, realizowaną przez podmioty publiczne i niepubliczne, gminne oraz powiatowe.

Rozdział III zawiera część programową, która określa misję, cele strategiczne, kierunki zmian, niezbędne usługi społeczne dla mieszkańców. Zawiera też harmonogram ze wskaźnikami realizacji działań oraz sposoby zarządzania wdrażaniem strategii.

Zgodnie z planowaniem strategicznym, realizowane przez gminę Narewka plany i programy społeczne, w tym: program rewitalizacji gminy, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy, współpracy z organizacjami pozarządowymi, zostały ujęte w harmonogramie.

Zapisy, cele i kierunki działania projektowane w **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Narewka na lata 2024-2034**, jako dokumentu nadrzędnego będą uwzględniane przy tworzeniu innych dokumentów planistycznych i programowych.

ROZDZIAŁ I: DIAGNOSTYCZNY Z PROGNOZĄ ZMIAN

Gmina Narewka położona jest w południowo – wschodniej części woj. Podlaskiego w odległości 65 km od m. Białegostoku i 20 km od miasta Hajnówki. Gmina obejmuje obszar 33.948 ha z tego 22 747 ha (67%) przypada na lasy, 8 567 ha (25,24%) na użytki rolne (w tym 3 875 ha gruntów rolnych, 2 728 ha łąk, 1 931 ha pastwisk oraz 33 ha sadów. Sieć osadniczą w gminie tworzy 38 miejscowości wchodzących w skład 23 sołectw. Gęstość zaludnienia wynosi 12 osób/km².

Na terenie Gminy Narewka różne formy ochrony przyrody zajmują 29 178,8 ha tj. 85,64 % całkowitej powierzchni i zgrupowane są na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Białowieskiej. Na obszarze tym znajdują się 4 rezerваты przyrody tj. Gnilec o pow. 37,21 ha, Dolina Waliczówki o pow. 44,75 ha , Siemianówka o pow. 224,6 ha- leśny i Lasy Naturalne Puszczy Białowieskiej o łącznej powierzchni 1.672,65, 68 pomników przyrody, 4,31 ha użytków ekologicznych, 4.973,49 ha lasów ochronnych (wodochronne , ostoje zwierząt, lasy nasienne itp.), Obręb Ochronny Hwoźna Białowieskiego Parku Narodowego o pow. 4.454,06 ha.

Gmina Narewka ma 3 143 mieszkańców, z czego 50,6% stanowią kobiety, a 49,4% mężczyźni. W latach 2002-2023 liczba mieszkańców zmalała o 24,6%. Średni wiek mieszkańców wynosi 47,5 lat i jest znacznie większy od średniego wieku mieszkańców województwa podlaskiego oraz znacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Mieszkańcy gminy Narewka zawarli w 2022 roku 7 małżeństw, co odpowiada 2,2 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,3 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 24,8% mieszkańców gminy Narewka jest stanu wolnego, 51,3% żyje w małżeństwie, 9,2% mieszkańców jest po rozwodzie, a 12,6% to wdowy/wdowcy. Gmina Narewka ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -48. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -14,97 na 1000 mieszkańców gminy Narewka. W 2022 roku urodziło się 16 dzieci, w tym 56,3% dziewczynek i 43,8% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 415 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,29 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W 2022 roku 47,8% zgonów w gminie Narewka spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 19,1% zgonów w gminie Narewka były nowotwory, a 7,8% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Narewka przypada 19.96 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa podlaskiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju. W 2022 roku zarejestrowano 25 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 37 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Narewka -12. W tym samym roku

1 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 1 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 0. 54,0% mieszkańców gminy Narewka jest w wieku produkcyjnym, 13,9% w wieku przedprodukcyjnym, a 32,2% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

W 2022 roku w gminie Narewka oddano do użytku 15 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 4,72 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Narewka to 2 197 nieruchomości. Na każdych 1000 mieszkańców przypada zatem 691 mieszkań. Jest to wartość znacznie większa od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie większa od średniej dla całej Polski. 100,0% mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne. Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w gminie Narewka to 4,67 i jest znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa podlaskiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2022 roku w gminie Narewka to 106,60 m² i jest większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa podlaskiego oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 96,95% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 78,06% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 73,28% mieszkań posiada łazienkę, 45,79% korzysta z centralnego ogrzewania, a 0,23% z gazu sieciowego.

DEMOGRAFIA, POLITYKA PRORODZINNA I WSPIERANIE RODZINY

Według danych Urzędu Gminy w Narewka¹ liczba ludności na 31.12 2023 roku wynosiła **3300 osoby**, Gminę Narewka na koniec 2023 roku zamieszkiwało 3300 mieszkańców i ich liczba zmniejsza się z roku na rok. Największy spadek liczby mieszkańców miał miejsce w latach 2020 - 2021. Wskaźnik procentowy w roku 2020 w stosunku do roku poprzedniego, tj. 2019 wyniósł 2,48 %, a w roku 2021 w stosunku do roku 2020 - 2,32 %. W latach poprzednich, tj. 2015 - 2019 wskaźnik mieścił się w granicach od 1 % do 1,7 %, zaś w roku 2023 w stosunku do roku 2022 wyniósł 1,76%..

Tabela 1: Stan ludności gminy Narewka na przestrzeni lat 2019-2023

Wyszczególnienie:	2019	2020	2021	2022	2023
liczba osób według faktycznego miejsca zamieszkania	3583	3494	3413	3359	3300

Dane: Urząd Gminy Narewka, Raport o stanie gminy Narewka za rok 2023

¹ Raport o stanie gminy Narewka, 2024

Spadek liczby mieszkańców gminy Narewka determinowany jest przede wszystkim niskim poziomem urodzeń, dużo większą liczbą zgonów oraz z powodu ujemnego salda migracji. W latach 2019 - 2023 tendencja jest podobna, nadal następuje spadek liczby mieszkańców. W 2020 roku znacznie wzrosła liczba zgonów w stosunku do lat poprzednich. Wskaźnik ten w stosunku do roku 2019 wynosi 50,8 %.

Udział osób w wieku 19-60(65) zmniejszył się z 61,52 % w 2015 r. do 55,91 % w 2023 r. Taką sytuację należy ocenić jako zdecydowanie niekorzystną. Należy jednak podkreślić, iż podobne zmiany w różnym stopniu dotyczą całego kraju. Spadek liczby osób w wieku produkcyjnym na terenie Gminy Narewka determinowany jest przede wszystkim migracją młodych ludzi do miast w celu podjęcia pracy.

Grupa seniorów to jedyna grupa wiekowa z tendencją wzrostową w gminie.

Wysoka liczba osób starszych w populacji przyczynia się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie prawie 60% niepełnosprawnych jest wśród osób po 55 r. życia. Proces starzenia się lokalnej społeczności wynikał także z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasokresu życia.

Zgodnie z założeniami, przewidywane są w Polsce² największe zmiany w natężeniu zgonów wśród mężczyzn w wieku 40-64 lata, wśród kobiet w wieku 50-59 oraz w najmłodszych rocznikach wieku. Prognozowane przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn wzrośnie od poziomu do 77,1 w 2035, zaś kobiet do 82,9 w 2035 r. Nadal będzie utrzymywać się nadumieralność mężczyzn, jednak jej skala będzie znacznie mniejsza. Niezbędne jest edukacja i rozwój usług wsparcia związany z przygotowaniem grup wiekowych na kryzysy środowiskowe, jak COVID-19.

W 2023 roku urodziło się w gminie 16 dzieci, w tym 9 dziewczynek i 7 chłopców. Średnia waga noworodków to 3 415 gramów.

Struktura mieszkańców gminy Narewka wg stanu cywilnego przedstawiała się w roku 2022 następująco:

24,8% mieszkańców jest stanu wolnego,

51,3% żyje w małżeństwie,

9,2% mieszkańców jest po rozwodzie,

a 12,6% to wdowy/wdowcy³.

Na terenie gminy w roku 2023 funkcjonowały na rzecz mieszkańców: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narewce, Szkoła Podstawowa w Narewce, Biblioteka Samorządowa w Narewce, Gminny Ośrodek Kultury w Narewce oraz Gminny Ośrodek Zdrowia. Wszystkie obiekty były dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Polityka prorodzinna i wspieranie rodziny

Samorząd gminy Narewka podejmował działania usługowe, infrastrukturalne oraz realizował celowe programy/projekty społeczne w odpowiedzi na wyzwania i potrzeby demograficzne.

² Prognoza ludności Polski, GUS, 2008-2035

³ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Narewka#dane-demograficzne

Na terenie gminy mieszkańcy korzystali z miejsc spotkań: świetlic wiejskich w Narewce, Siemianówce, Lewkowie Starym, a także Dzienny Dom Pomocy w Lewkowie Starym, Klubu Seniora w Lewkowie Starym.

W ramach działań **Gminnego Ośrodka Kultury, działalności Biblioteki, świetlic** w sołectwach rokrocznie wdrażane były usługi, odpowiadające na aktualne potrzeby, w tym wydarzenia, koncerty, mini projekty, festiwale, pikniki.

Wszyscy potrzebujący mieszkańcy mogli korzystać z **programu „Posilek w szkole i domu”** oraz **pomocy żywnościowej**. Pomocą żywnościową objęto w 2023 roku 46 osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej z terenu gminy Narewka.

W ramach wsparcia rodzin **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej** realizował zadania w zakresie świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych, Celem systemu pomocy rodzinie wprowadzonego ustawą o świadczeniach rodzinnych było stworzenie spójnego wsparcia rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej, wychowującej dzieci uczęszczające do szkoły - w tym niepełnosprawne.

Pomoc pedagogiczna, psychologiczna i specjalistyczna była realizowana przez Szkołę Podstawową w Narewce, Lokalny Zespół Interdyscyplinarny oraz podmioty powiatowe, jak Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, prowadzące wsparcie i pomoc terapeutyczną dla dzieci i młodzieży tego wymagających z terenu gminy.

Gmina wspierała rozwój uczniów poprzez stypendia. W 2023 roku wypłacono dla 9 uczniów stypendia szkolne o charakterze socjalnym. Dla uczniów z sołectw realizowano dowóz do szkoły. Dodatkowo realizowano ulgi dla rodzin w gminie, które mają na utrzymaniu co najmniej troje dzieci w formie Kart Dużej Rodziny.

Poza działalnością instytucji i organizacji gminnych na rzecz dzieci, rodzin i społeczności, samorząd gminy wykazywał się aktywnością we współpracy z instytucjami wspierającymi jej działania w obszarze polityki prorodzinnej i wspierania rodziny.

Wójt Gminy corocznie wspierał realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Organizacje wspierają gminę w realizacji potrzeb, na przykład organizują różnorodne formy aktywności seniorów, dzieci i rodzin, w tym zajęcia oraz integracyjne spotkania.

Obok rodzin z dziećmi, grupa seniorów, z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego wymagała dostosowania do jej potrzeb odpowiedniej sfery usług społecznych, **w tym zabezpieczenia socjalnego w związku z postępującym ubożeniem gospodarstw jednoosobowych** .

Na rzecz populacji osób starszych **gmina Narewka podejmowała** działania w celu integracji i pomocy w środowisku lokalnym.

W latach 2019-2023 realizowało usługi opiekuńcze dla 16 osób oraz prowadzono miejsca dziennej aktywności dla 15 osób starszych w Klubie Senior w Lewkowie Starym oraz pobyt dzienny dla 22 seniorów w dziennym Domu Pomocy w Lewkowie Starym.

Tendencje i prognozy dotyczące demografii, polityki prorodzinnej i wspierania rodziny

- Na przestrzeni lat 2019-2023 gmina odnotowuje wysoki, ujemny przyrost naturalny -35 do -70, spadek liczby urodzeń dzieci.
- Prognozy, oparte na danych GUS, wskazują na stopniowy spadek ogólnej liczby mieszkańców gminy (do 2030 roku o kolejne 200 osób). Jednocześnie można się spodziewać wzrostu odsetka osób w wieku poprodukcyjnym⁴.
- Analiza danych demograficznych i ruchu ludności powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie w działaniach samorządu lokalnego, sprzyjających zarówno polityce prorodzinnej, jak i aktywności senioralnej, projektowaniu i wdrażaniu mobilnych, dostępnych w środowisku usług społecznych.
- Gmina Narewka i podmioty gminne wykazują zaangażowanie w obszarze współpracy przy realizacji usług skierowanych do rodzin z dziećmi, seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami. Na terenie gminy mieści się wiele instytucji świadczących usługi społeczne dla rodzin i osób starszych..
- Samorząd i instytucje gminne, jak i sołectwa (świetlice, Klub Seniora, Dzienny Dom Pomocy) realizowały wiele działań infrastrukturalnych i usług, skierowanych do mieszkańców, osób i rodzin w celu zaspakajania ich potrzeb.
- Należy rozwijać usługi skierowane do rodzin z dziećmi, kontynuować dzienne i całodobowe wsparcie dla seniorów, w celu rozszerzania możliwości niezależnego życia ze wsparciem usługowym w środowisku.

1. SYTUACJA GOSPODARCZA, PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU

We wsi Narewka w roku 2023 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 80 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 52 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 10 nowych podmiotów, a 1 podmiot został wyrejestrowany. Na przestrzeni lat 2009-2023 najwięcej (10) podmiotów zarejestrowano w roku 2023, a najmniej (0) w roku 2011. W tym samym okresie najwięcej (6) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2017 roku, najmniej (0) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2020 roku. Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną we wsi Narewka najwięcej (5) jest stanowiących spółki cywilne. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (77) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników. 10,0% (8) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój

⁴ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Narewka#bezrobocie-rejestrowane

rodzaj działalności deklarowało 22,5% (18) podmiotów, a 67,5% (54) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą we wsi Narewka najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Budownictwo (30.8%) oraz Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle(23.1%).

Na podstawie analizy danych można stwierdzić, że na przestrzeni lat 2019-2023 dynamika przedsiębiorczości była wzrostowa. Obserwuje się stały trend w zakładaniu nowych działalności gospodarczych,

Przeciwdziałanie bezrobociu i reintegracja zawodowa i społeczna

Analiza lokalnego rynku pracy dotyczy również osób pozostających bez pracy. Została przeprowadzona na podstawie danych o liczbie bezrobotnych i strukturze bezrobocia, udostępnianych przez Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce.

W gminie Narewka, podobnie jak w innych rejonach kraju, w ostatnich latach zaobserwowano spadek liczby osób bezrobotnych, co związane jest przede wszystkim z ogólnym rozwojem gospodarczym całego kraju oraz powstawaniem nowych miejsc pracy, w którym swoją rolę odgrywają również zagraniczne firmy lokalizujące w Polsce swoje zakłady i oddziały.

Liczba osób bezrobotnych w gminie Narewka w wybranych latach :

w roku 2019 - 149 osób, 5,1% ogółu osób w wieku produkcyjnym,

w roku 2020 –134 osoby, 5% ogółu osób w wieku produkcyjnym,

w roku 2021 – 128 osób, 4,8% ogółu osób w wieku produkcyjnym,

w roku 2022 - 110 osób, stanowili 4,2% ogółu osób w wieku produkcyjnym,

w roku 2023 - 118 osób, 4,5% ogółu osób w wieku produkcyjnym.

Powyższe dane dotyczą osób w wieku produkcyjnym, zamieszkujących teren gminy i spełniających kryteria osoby bezrobotnej wg ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.⁵

Taka sytuacja niesie ze sobą zagrożenie dla życia społecznego osób, które doświadczają ubóstwa. Brak środków do życia wynikające z długotrwałego bezrobocia przyczynia się do pojawienia bezradności wyuczonej. Występuje też często niechęć do podejmowania szkoleń, udziału w kursach mających na celu przekwalifikowanie zawodowe.

Tendencje i prognozy sytuacji gospodarczej, obszaru przeciwdziałania bezrobociu i usług reintegracji społeczno-zawodowej

- Należy poszukiwać efektywnych usług reintegracji społeczno-zawodowej wobec osób z grupy ryzyka na rynku pracy; w tym młodych osób pozostających bez pracy. Utrzymać współpracę

⁵ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Narewka#bezrobocie-rejestrowane

z PUP i instytucjami działającymi w obszarze rynku pracy, ekonomii społecznej; realizację projektów i przedsięwzięć..

2. EDUKACJA, KULTURA I TURYSTYKA

Szkoła Podstawowa w Narewce posiada wyposażone sale lekcyjne, w tym pracownie komputerowe, salę do nauki języków obcych, bibliotekę szkolną. Rozwoju i modernizacji wymaga infrastruktura edukacyjna: potrzeba tworzenie nowoczesnych pracowni komputerowych i laboratoriów, zwiększenie dostępności do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

Przy szkole działa świetlica szkolna dla dzieci i młodzieży, zapewniając opiekę dzieciom rodziców pracujących i dojeżdżających. Korzystało z niej w roku szkolnym 2022/2023 – 145 dzieci z Zespole Szkół w Narewce.

Gmina Narewka realizuje obowiązek bezpłatnego dowozu dzieci do szkół oraz zapewnienia im opiekę poprzez zorganizowany transport.

Gmina Narewka przyznaje stypendia w każdym roku szkolnym. Otrzymało je w roku szkolnym 2022/2023 r. 9 uczniów. Do wypłaty stypendium zastosowano podział 80% środków dotacji PUP Białystok oraz 20% środków własnych gminy.

Wszystkie dzieci miały zapewniony ciepły posiłek. W latach 2019 - 2023 realizowano też pomoc materialną o charakterze socjalnym w postaci posiłków.

W związku ze wzrastającą liczbą dzieci wymagających wsparcia specjalistycznego potrzeba zapewnienie dostępu do terapii i specjalistycznych zajęć, np. sal integracji sensorycznej.

Po dokonaniu diagnozy i rozeznaniu potrzeb uczniów, placówki edukacyjne organizowały zajęcia mające na celu zwiększenie szans edukacyjnych uczniów zdolnych i mających problemy: wyrównawcze, logopedyczne, indywidualne rozwijające kompetencje emocjonalne.

W celu udostępniania usług pomocowych w szkołach nauczyciele podnoszą swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych i certyfikowanych szkoleń.

W placówkach funkcjonowały Rady Rodziców, organizowano warsztaty edukacyjne i spotkania dla rodziców, indywidualne konsultacje rodziców z wychowawcami, nauczycielami przedmiotów, specjalistami, spotkania zespołów nauczycieli i specjalistów z udziałem rodziców uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.

Kultura

Istotnym czynnikiem warunkującym aktywność kulturową mieszkańców są dobrze funkcjonujące instytucje kultury, grupy aktywnych liderów, zespoły oraz zaangażowany w ten obszar samorząd, reprezentowany przez jednostki organizacyjne. Na terenie gminy Narewka funkcjonuje Gminny Ośrodek Kultury w Narewce oraz Biblioteka Samorządowa.

Gminny Ośrodek Kultury realizował swoją misję w oparciu o podstawowe zadania statutowe poprzez: organizowanie i prowadzenie działalności kulturalnej w zakresie upowszechniania kultury,

działania skierowane na rozwijanie i zaspokajanie potrzeb kulturalnych mieszkańców oraz promocję działań kulturalnych.

Prowadziło wielokierunkową działalność w zakresie:

- edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę,
- tworzenia warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, folkloru, a także rękodzieła ludowego i artystycznego,
- upowszechniania sztuki oraz popularyzacji wiedzy o sztuce,
- promowania działalności artystycznej w kraju i za granicą,
- tworzenia warunków do rozwoju różnych aktywności, w tym: kulturalnej, artystycznej, hobbystycznej, rekreacyjno-ruchowej, turystycznej, społecznej, ekologicznej oraz edukacji w tym zakresie,
- prowadzenia działalności kinowej.

Do zadań Gminnego Ośrodka Kultury należało w szczególności:

- organizowanie wydarzeń kulturalnych,
- budowanie tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Narewka,
- prowadzenie edukacji kulturalnej i artystycznej, szczególnie wśród dzieci i młodzieży,
- tworzenie i upowszechnianie scenicznych programów artystycznych,
- organizowanie wystaw, spektakli, projekcji filmowych, koncertów, przeglądów i festiwali,
- prowadzenie zespołów, pracowni, klubów, kół zainteresowań różnych grup społecznych i zawodowych,
- wspieranie, organizowanie oraz promocja amatorskiego ruchu artystycznego.

Gminny Ośrodek Kultury przy realizacji zadań statutowych współpracowało ze stowarzyszeniami, towarzystwami, fundacjami, organami władz publicznych i innymi podmiotami zajmującymi się działalnością kulturalną.

Gminny Ośrodek Kultury realizował wiele usług społecznych skierowanych do wszystkich grup wiekowych oraz cyklicznych wydarzeń takich jak : zajęcia z muzyki, plastyczne, wokalne, taneczne, szachowe, ceramiczne.

Kolejną instytucją, która realizuje zadania własne gminy w dziedzinie prowadzenia działalności kulturalnej jest **Biblioteka Samorządowa w Narewce**.

Biblioteka stara się być miejscem, odwiedzanym przez czytelników młodszych i starszych, zapewniając miejsce do czytania, korzystanie z materiałów. Dostęp do Biblioteki jest przystosowany jest dla czytelnika niepełnosprawnego. Biblioteka dysponuje wystarczającą, na potrzeby własne, powierzchnią użytkową. Biblioteka stale uzupełnia księgozbiór.

Tendencje i prognozy zmian w obszarze edukacji, kultury:

- Należy nadal wspierać szkołę i przedszkole w rozwoju i modernizacji infrastruktury, w tym doposażeniu sal, tworzeniu nowoczesnych pracowni komputerowych i laboratoriów, zwiększenie

dostępności do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

- Z obserwacji pedagogicznej i osiągnięć edukacyjnych uczniów zauważalny jest wzrost liczby uczniów z dysfunkcjami, niepełnosprawnościami (1/3 dzieci wymaga wsparcia specjalistów szkolnych i pozaszkolnych). Kadra wskazuje na konieczność zapewnienia dostępu do terapii i specjalistycznych zajęć, np. sal integracji sensorycznej, szkoleń dla nauczycieli w zakresie pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami.

3. POMOC SPOŁECZNA I WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

System pomocy społecznej ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Ustawowe zadania pomocy społecznej w tym zakresie wypełniał **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narewce**.

W celu efektywności działań pomocowych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracował na co dzień z: Podlaskim Urzędem Wojewódzkim w Białymstoku, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Białymstoku, Starostwem Powiatowym w Hajnówce, Powiatowym Urzędem Pracy w Hajnówce, Sądem Rejonowym, Prokuraturą Rejonową, zespołem kuratorów zawodowych i społecznych, komornikami sądowymi, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Domami Pomocy Społecznej województwa podlaskiego, placówkami służby zdrowia , lekarzami rodzinnymi, pielęgniarkami, Zakładami Pielęgnacyjno- Opiekuńczymi, Komendą Powiatową Policji w Narewce, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, parafiami Rzymsko-Katolickimi, szkołą z terenu gminy, Biblioteką, Gminnym Ośrodkiem Kultury, Powiatową Strażą Pożarną, OSP oraz z innymi stowarzyszeniami i fundacjami.

Wszystkie wymienione osoby i instytucje działają w obszarze szeroko ujętej pomocy społecznej i pracy socjalnej na rzecz osób i rodzin potrzebujących wsparcia. W zależności od złożoności sytuacji rodziny, dzieci, osób starszych, zakres współpracy międzyinstytucjonalnej różnił się i był podejmowany w celu zwiększenia efektywności pomocy i wsparcia.

Statutowym celem działania **Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Narewce** jest realizowanie zadań, które powinny umożliwić osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych. Pomoc udzielana jest bezpośrednio dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętych bezrobociem lub inną z przyczyn powodujących trudną sytuację. Środki finansowe na realizację zadań z pomocy społecznej to głównie środki pochodzące z budżetu państwa oraz środki własne pochodzące z budżetu gminy.

Jednym z rodzajów pomocy świadczonej przez pracowników socjalnych jest praca socjalna. Jest to podstawowa działalność zawodowa, mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Odgrywa ważną rolę w aktywizacji

świadczeniobiorców, udzielaniu pomocy i kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych. 95% wszystkich świadczeń stanowią świadczenia niepieniężne.

Pomoc i wsparcie w gminie Narewka z pomocy społecznej w 2023 roku uzyskało 128 osób, co stanowiło 4,03% wszystkich mieszkańców gminy. W gminie Narewka najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez ośrodki pomocy społecznej w 2023 roku było kolejno: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba.

Pomoc społeczną udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodów, które określa art. 7 ustawy o pomocy społecznej:

- a) ubóstwa;
- b) sieroctwa;
- c) bezdomności;
- d) bezrobocia;
- e) niepełnosprawności;
- f) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- g) przemocy w rodzinie;
- h) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- i) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- j) bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- k) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;
- l) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- m) alkoholizmu lub narkomanii;
- n) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- o) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc społeczną w gminie Narewka na przestrzeni lat 2019-2023 były: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz niepełnosprawność.

Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloproblemowe (jednocześnie w rodzinie występuje np. ubóstwo, bezrobocie, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, niepełnosprawność), w związku z tym jest większe zapotrzebowanie na wzmożoną pracę socjalną oraz wspieranie rodziny. Pracę socjalną świadczone dla 78% rodzin.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- a) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- b) pracy socjalnej;
- c) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;

- d) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- e) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- f) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych:

rok 2019 - 15

rok 2020 - 14

rok 2021 - 17

rok 2022 - 19

rok 2023 -16

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narewce oprócz zasadniczej realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej realizuje szereg innych. Wśród nich należy wymienić ustawę o świadczeniach rodzinnych, ustawę o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawę o ustaleniu i wypłacie zasiłku dla opiekuna oraz ustawę o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci i ustawę o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin 'Za życiem'.

Do innych wypłacanych świadczeń pomocowych w mieście należy zaliczyć:

1. dodatki mieszkaniowe i dodatki energetyczne,
2. stypendia szkolne.

W przypadku świadczeń rodzinnych wyodrębnić należy następujące rodzaje świadczeń:

1. zasiłek rodzinny,
2. dodatki do zasiłku rodzinnego,
3. zasiłek pielęgnacyjny,
4. świadczenie pielęgnacyjne,
5. specjalny zasiłek opiekuńczy,
6. jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
7. świadczenie rodzicielskie.

Dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu:

- urodzenia dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

Obowiązujący system pomocy społecznej oraz ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nałożyły na gminy obowiązek zabezpieczenia podstawowych potrzeb rodzin i dzieci oraz zadania specjalistyczne, takie jak poradnictwo rodzinne, zapewnienie opieki i wychowania dzieci poza rodziną oraz finansowanie pieczy zastępczej.

Dla instytucji pomocy ważne jest odpowiednio wczesne reagowanie na sytuacje kryzysowe dotykające osoby i rodziny i profesjonalizacja działań.

Mieszkańcy mogli korzystać też z usług dziennych współfinansowanych przez samorząd gminy: Domu Pomocy Społecznej w Lewkowie Starym, Klubu Seniora w Lewkowie Starym oraz wsparcia specjalistycznego jednostek powiatowych:

- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Narewce w zakresie pieczy rodzinnej i niepełnosprawności, Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy PCPR, oraz pobytu dziennego osób z niepełnosprawnościami w podmiotach reintegracji społeczno-zawodowej
- Środowiskowego Domu Pomocy Społecznej w Hajnówce,
- Warsztatówo terapii zajęciowej w Hajnówce i Nowej Woli

Uczestnikami **ŚDS** są osoby niepełnosprawne intelektualnie i przewlekle psychicznie chore, a także osoby z lekką niepełnosprawnością intelektualną, gdy jednocześnie występują inne zaburzenia zwłaszcza neurologiczne oraz osoby wykazujące inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej są zaliczane do zaburzeń psychicznych (z wyłączeniem osób czynnie uzależnionych od środków psychoaktywnych).

Do **WTZ** uczęszczają osoby niepełnosprawne po 18 roku życia, które posiadają aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (umiarkowanym lub znacznym) z odpowiednimi wskazaniem do terapii zajęciowej. Głównie są to osoby z upośledzeniem umysłowym, chorobami neurologicznymi i zaburzeniami psychicznymi. Terapia zajęciowa (główna metoda terapeutyczna) odbywa się w pracowniach tematycznych.

Tendencje i prognozy zmian obszaru pomocy społecznej:

- Pomoc społeczna w gminie była podczas ostatnich lat, 2019-2023 adresowana w pierwszej kolejności do osób i rodzin z powodu ubóstwa, bezrobocia, problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz niepełnosprawności.
- Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy maleje, ale grupy wymagające szczególnego wsparcia, wykazują stałą tendencję % w liczbie rodzin wspieranych. Ich potrzeby wskazują kierunki do planowania i przyszłej realizacji usług na terenie gminy przez podmioty samorządowe oraz pozarządowe.
- Ważną i liczną grupą są osoby i rodziny z osobami pozostającymi bez pracy. Do nich należy kierować działania ekonomii społecznej.

- Analiza danych pozwala stwierdzić, iż najczęściej udzielaną formą pomocy były świadczenia niefinansowe pomocy społecznej- zakup posiłku lub żywności, praca socjalna i poradnictwo.
- Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloproblemowe. W związku z tym, jest większe zapotrzebowanie na wzmożoną pracę socjalną oraz wsparcie rodziny, dodatkowe specjalistyczne doradztwo - psychologa, asystenta, terapię i inne.
- W najbliższych latach będą narastały problemy z osobami w podeszłym wieku, długotrwale chorymi i niepełnosprawnymi, polegające na zapewnieniu im usług podtrzymujących samodzielne funkcjonowanie społeczne, a także częściową lub całodobową opiekę. Koszty utrzymania podopiecznych i dzieci w pieczy znacznie obciążają gminę najbardziej. Warto rozwijać działania dzienne dla seniorów, Dziennego domu Pomocy w Lewkowie Starym i Klub Seniora w Lewkowie Starym, usługi specjalistyczne, krótkoterminowe.
- Realizacja usług opiekuńczych świadczonych przez GOPS.
- Ważne jest kontynuowanie i rozwijanie partnerskiej współpracy między instytucjami, podmiotami - głównie ośrodkiem pomocy społecznej, a służbą zdrowia, oświatą, prokuraturą, sądem, kuratelą, policją organizacjami pozarządowymi oraz gminną komisją rozwiązywania problemów alkoholowych; rozwój współpracy o charakterze ponadlokalnym, szukanie skutecznych, innowacyjnych rozwiązań dot. osób pozostających bez pracy, rodzin, osób starszych i z niepełnosprawnościami.
- Należy też organizować pomoc rodzinom wymagającym wsparcia, poprzez prowadzenie poradnictwa specjalistycznego oraz działań terapeutycznych, poprzez pracę nastawioną na poradnictwo w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego, treningu umiejętności opiekuńczo - wychowawczych, rozwoju kluczowych kompetencji społecznych i zawodowych.

ROZDZIAŁ II. LISTA USŁUG SPOŁECZNYCH

Usługami społecznymi są działania powtarzalne, dostępne, podejmowane przez gminę, powiat w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców⁶

z zakresu :

- 1) polityki prorodzinnej
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych

⁶ Art. 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o usługach społecznych realizowanych przez centra usług społecznych

- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury
- 10) kultury fizycznej i turystyki
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej
- 12) mieszkalnictwa
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Tabela usług będzie uaktualniana razem z dokumentem strategicznym

Lista usług społecznych w 2024 roku

ZAKRES USŁUGI Art. 2.1 ustawy	USŁUGA	ADRES USŁUGODAWCY	TELEFON	DNI I GODZINY DOSTĘPNOŚCI	ODBIORCY	WARUNKI DODATKOWE/ ODPŁATNOŚĆ
1.Polityka prorodzinna	Karta Dużej Rodziny	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narewce ul. Białowieska 5 17-220 Narewka	Telefon: 85 655 49 70; 85 655 49 87 85 730 94 63 (lokalnie)	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.30	Rodziny z minimum 3 dzieci	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia
2.Wspieranie rodziny 4. Pomoc społeczna	Praca socjalna Dożywianie Bieżące informacje pomocowe	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narewce ul. Białowieska 5 17-220 Narewka	Telefon: 85 655 49 70; 85 655 49 87 85 730 94 63 (lokalnie)	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.30	Dorośli, Seniorzy, Rodziny z dziećmi	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia
2.Wspieranie rodziny	Usługi dzielnicowego Poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy, wykroczeń, przestępczości, cyberprzestępczości Edukacja dzieci, młodzieży, seniorów dot. ryzykownych zachowań	Posterunek Policji w Narewce w strukturze Komendy Powiatowej Policji w Hajnówce		Poniedziałek 10.00-14.00 Lub telefoniczne	Rodziny, dorośli, seniorzy	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia
2.Wspieranie rodziny 4. Pomoc społeczna	Pomoc, poradnictwo, osobom z problemem przemocy w rodzinie	Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Narewce ul. Białowieska 5 17-220 Narewka	Telefon: 85 655 49 70; 85 655 49 87 85 730 94 63 (lokalnie)	Zgłoszenia do GOPS, Policji lub innych służb	Osoby i rodziny doznające przemocy lub zagrożone przemocą	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego

2.Wspieranie rodziny 3. System pieczy zastępczej	Pomoc, poradnictwo, osobom z problemem przemocy w rodzinie korekcyjno-konsultacyjne Szkolenia kandydatów na rodziny zastępcze Usługi koordynatora rodziny dla rodziców zastępczych	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce Ul. Piłsudskiego 10a 17-200 Hajnówka	tel. 856825983; 856823642	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.30	Osoby i rodziny w kryzysie, doznające przemocy lub zagrożone przemocą, rodziny zastępcze	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
2.Wspieranie rodziny 3. System pieczy zastępczej	Usługi psychologa i radcy prawnego	Punkt Konsultacyjny Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce Ul. Piłsudskiego 10a 17-200 Hajnówka	tel. 856825983; 856823642	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.30	Osoby i rodziny w kryzysie,	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
4. Pomoc społeczna 6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Usługi opiekuńcze	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narewce ul. Białowieska 5 17-220 Narewka	Telefon: 85 655 49 70; 85 655 49 87 85 730 94 63 (lokalnie)	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.30	Dorośle osoby z niepełnosprawnością	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego wymaga kwalifikacji i skierowania
4. Pomoc społeczna 6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Pomoc usługowa i rzeczowa rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narewce ul. Białowieska 5 17-220 Narewka	Kontakt osobisty	Wg ustalonych potrzeb	Dzieci, młodzież, rodziny z dziećmi, dorośli bez pracy	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia
4. Pomoc społeczna	Zapewnienie opieki, potrzeb bytowych, opiekuńczych i wspomaganie zdrowia	Dzienny Dom Pomocy w Lewkowie Starym Lewkowo Stare 17-220 Narewka	Telefon: 85 655 49 70; 85 655 49 87 85 730 94 63 (lokalnie)	Kontakt do organu umieszczającego w DDP GOPS w Narewce tel. 85 730 94 63	Dzienny Dom Pomocy świadczy opiekę osobom	Skierowanie z Ośrodka Pomocy Społecznej, w celu złożenia pisemnego wniosku dot. skompletowania dokumentów niezbędnych do wydania decyzji kierującej do DDP. We wniosku opisać sytuację zdrowotną, osobistą, rodzinną oraz materialną.
5. Promocja i ochrona zdrowia	Konsultacje w zakresie: uzależnień, przemocy w rodzinie, osobom współuzależnionym, członkom rodziny	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przy Urzędzie Gminy w Narewce ul. Białowieska 1 17-220 Narewka		Kontakt telefoniczny i umawianie spotkań	Osoby uzależnione, ich rodziny	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
	Konsultacje i diagnozy, lekarza rodzinnego,	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narewce	Telefon:	Kontakt telefoniczny i umawianie spotkań	Osoby potrzebujące konsultacji	Nieodpłatnie, w ramach NFZ

5. Promocja i ochrona zdrowia	opieka pielęgniarska opieka położnej	ul. Białowieska 5 17-220 Narewka	85 655 49 70; 85 655 49 87 85 730 94 63 (lokalnie)			
5. Promocja i ochrona zdrowia	Diagnostyka i konsultacje psychologiczne i psychoterapeutyczne, terapia domowa- środowiskowa Wsparcie rodzin osób w kryzysie zdrowia psychicznego	Centrum Zdrowia Psychicznego przy Szpitalu Ogólnym w Hajnówce – punkt zgłoszeniowo-koordynacyjny – Oddział psychiatryczny całodobowy. – Oddział Dzienny, – Zespół Leczenia Środowiskowego, – Poradnia Zdrowia Psychicznego	Centralna Rejestracja Poradni Specjalistycznych: tel. 85 682 91 76 tel. 85 682 91 70	Wg godzin poradni lub całodobowo	Osoby potrzebujące konsultacji	Nieodpłatnie, w ramach NFZ Odpłatnie prywatnie
6. Wspierania osób niepełnosprawnych	Dzienna opieka i organizacja zajęć dla dorosłych osób z zaburzeniami psychicznymi wraz z dowozem w	Środowiskowy Dom Samopomocy w Hajnówce ul. Ptaszyńskiego 14 17-200 Hajnówka	Tel. 85 683 32 12	Poniedziałek-Piątek 7.00-15.00	Dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz z niepełnosprawnością intelektualną	Wymaga skierowania przez PCPR
6. Wspierania osób niepełnosprawnych	Terapia zajęciowa, pomoc psychologiczna, rehabilitację społeczną i zawodową. Aktywizacja społeczna i zawodowa	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Hajnówce ul. 3 Maja 63 17-200 Hajnówka	Tel. 85 682 38 03	Poniedziałek-Piątek 9.00-15.00	osoby, które mają znaczny albo umiarkowany stopień niepełnosprawności intelektualnej	Nieodpłatnie, wymaga skierowania, Kontakt telefoniczny lub osobisty
6. Wspierania osób niepełnosprawnych	Orzekanie o niepełnosprawności, poradnictwo prawne, psychologiczne i informacyjne dot. ulg, uprawnień, możliwości dofinansowania Wydawanie legitymacji i kart parkingowych	Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Hajnówce Ul. Piłsudskiego 10a 17-220 Narewka	tel. 856825983; 856823642	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00	Osoby niepełnosprawne, rodziny z osobą z niepełnosprawnością	Nieodpłatnie, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
7. Edukacja publiczna	Zajęcia edukacyjne szkoły podstawowej Opieka świetlicowa Usługi Pedagoga Pedagoga specjalnego	Szkoła Podstawowa w Narewce Ul. Nowa 17-220 Narewka	Sekretariat Pokój nauczycielski/P edagog	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie

	<p>Logopedy Terapeuty pedagogiczny Doradcy zawodowego</p> <p>Opieka dzienna przedszkolna dla dzieci 2,5 -6 lat</p>					
7. Edukacja publiczna	<p>Diagnozowanie logopedyczne, pedagogiczne, psychologiczne</p> <p>Zajęcia diagnozujące zainteresowania zawodowe uczniów</p> <p>Terapia pedagogiczna oraz zaburzeń integracji sensorycznej</p>	<p>Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Hajnówce Ul. Piłsudskiego 10a 17-200 Hajnówka</p>		<p>Godziny pracy: Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00</p> <p>Umówiony telefonicznie termin w godzinach pracy placówki</p>	<p>Dzieci i młodzież ucząca się, ich rodzice i opiekunowie</p>	<p>Nieodpłatnie Umówiony telefonicznie termin</p>
8.Przeciwdziałanie bezrobociu	<p>1. Pomoc w poszukiwaniu pracy 2. Pośrednictwo pracy 3. Poradnictwo zawodowe 4.Szkolenia i dofinansowania do kursów 5.Informacje potrzebne osobie niepełnosprawnej bezrobotnej-możliwości uzyskania pomocy, oferty pracy</p>	<p>Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 10a, 17-200 Hajnówka</p>	85 682 96 10	<p>Poniedziałek-Piątek 7:30-15:30</p> <p>Usługi świadczone są przez pracowników PUP w godzinach pracy urzędu</p>	<p>Dorośli</p>	<p>Nieodpłatnie</p>
9. Kultura	<p>Wypożyczanie książek Zajęcia tematyczne warsztaty zajęcia profilaktyczne edukacyjne</p>	<p>Biblioteka Samorządowa w Narewce; Biblioteka działająca w Szkole Podstawowej w Narewce</p>	<p>Wg indywidualnych kontaktów</p>	<p>Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00</p>	<p>Dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy</p>	<p>Nieodpłatnie</p>
9. Kultura	<p>Zajęcia rozwijające zainteresowania Warsztaty i szkolenia</p>	<p>Gminny Ośrodek Kultury ul. Nowa , 17-220 Narewka</p>	856858034	<p>Wg potrzeb, zajęć, wydarzeń</p>	<p>Dzieci i młodzież szkolna, dorośli, seniorzy</p>	<p>Nieodpłatnie/ odpłatnie</p>
	<p>Zajęcia czasu wolnego w świetlicach i miejscach rekreacji</p>	<p>Świetlica w Narewce Świetlica w Siemianówce świetlica Lewkowie Starym</p>	<p>Wg indywidualnych kontaktów</p>	<p>Wg umówionych zajęć, spotkań, imprez</p>	<p>Społeczność wsi</p>	<p>Wg Regulaminu, nieodpłatnie lub odpłatnie, kontakt telefoniczny</p>

10.Kultury fizycznej i turystyki						
10.Kultury fizycznej i turystyki	Zajęcia sportowe	Boisko Orlik Szkoła Podstawowa Narewce	Wg indywidualnych kontaktów	Wg umówionych zajęć	Dzieci, młodzież, osoby dorosłe	Nieodpłatnie/odpłatnie
11. Pobudzenie aktywności obywatelskiej	Organizacja czasu wolnego dla dorosłych wg zapotrzebowania i warsztatów Organizowanie społeczności lokalnej	Koło Gospodyń Wiejskich "Kalina" w Plancie Koło Gospodyń Wiejskich "Malwa" w Olchówce Koło Gospodyń Wiejskich "Łuczyna" w Narewce Koło Gospodyń Wiejskich "Okulanka" w Skupowie Koło Gospodyń Wiejskich "Jezioranki" w Siemianówce	Wg indywidualnych kontaktów	Wg ustalonych warsztatów i zajęć w kołach	Dorośli Młodzież Dzieci	Wg Regulaminu, nieodpłatnie lub odpłatnie, kontakt telefoniczny
11. Pobudzenie aktywności obywatelskiej	Wolontariat szkolny	Szkoła Podstawowa w Narewce Szkolne Koło Wolontariatu adres; ul. Nowa 4 17-220 Narewka	Wg indywidualnych kontaktów z opiekunem szkolnym	Poniedziałek-Piątek	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
5. Promocja i ochrona zdrowia	Domowa Opieka Paliatywna polega na zapewnieniu pacjentowi medycznej opieki w jego domu przy współdziałaniu rodziny i bliskich chorego. Wizyty domowe są realizowane przez:	Fundacja Hospicjum Proroka Eliasza Michałowo ul. Szkolna 20, na I piętrze budynku Przychodni Rodzinnej NZOZ.	tel./fax 85 663 37 34, kom. 511 878 881	Biuro fundacji czynne: pon -pt w godz. 8:00 – 16.00 Kontakt dla pacjentów i opiekunów: całodobowo (z pielęgniarką lub lekarzem prowadzącym)	Dorośli	Nieodpłatnie

	pielęgniarki, lekarza, fizjoterapeutę, psycholog, dietetyka i opiekunki. Koordinacja wsparcia osoby i rodziny, opiekunów przez KOOZ Wypożyczalnia sprzętu medycznego i rehabilitacyjnego Organizowanie edukacji					
5. Promocja i ochrona zdrowia	Udzielanie wsparcia informacyjnego, edukacyjnego i motywującego w pokonaniu problemu współuzależnienia, edukacja w zakresie choroby alkoholowej, Instruktor terapii uzależnień i psycholog	Punkt Konsultacyjny świadczący usługi dla osób i rodzin z problemem alkoholowym; ul. Nowa 2A 17-220 Narewka	Telefon: Instruktor terapii uzależnień 600976097, Psycholog-507081150	Środa- psycholog 15.00-18.00, terapeuta II i IV czwartek każdego miesiąca 15.00-18.00	Dorośli	Nieodpłatnie
5. Promocja i ochrona zdrowia	Udzielanie wsparcia informacyjnego, edukacyjnego i motywującego w pokonaniu problemu uzależnienia.	Grupa AA 'Wizja dla Ciebie' adres: ul. Nowa 3a, 17-220 Narewka (budynek GOK)	wszystkie mitingi otwarte	Czwartek godz. 18.00 wszystkie mitingi otwarte	Dorośli	Nieodpłatnie
6. Wspieranie osób niepełnosprawnych	Organizacja spotkań, wyjazdów dla seniorów	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Koło Narewka adres: ul. Nowa 3A , 17-220 Narewka	85 685 80 34	Wt - śr 10.00-13.00	Dorośli	Nieodpłatnie

5. Promocja i ochrona zdrowia	Rozwijanie i zaspokajanie potrzeb czytelniczych, edukacyjnych i informacyjnych mieszkańców gminy, upowszechnianie wiedzy, nauki i rozwój kultury	Samorządowa Biblioteka Publiczna w Narewce adres: ul. Nowa 2A , 17-220 Narewka	Telefon: 85 685 80 34	Pon- pt 10.00-18.00	Dorośli Młodzież Dzieci	Nieodpłatnie
5. Promocja i ochrona zdrowia	Podstawowa opieka zdrowotna	Gminny Ośrodek Zdrowia w Narewce adres: Kolejowa 1, 17-220 Narewka	Telefon: 85 685 80 10 85 685 86 90 570 988 690	Pon. Pt. 8.00 – 15.35	Dorośli Młodzież Dzieci	Nieodpłatnie

ROZDZIAŁ III. PROGRAMOWY

Strategia pozwala zaplanować rozwój społeczny, przygotować działania zgodnie z wcześniej wypracowaną wizją. Wnioski, tendencje z opisanych obszarów opracowano cztery najważniejsze obszary potrzeb, których usługi powinny stać się przedmiotem działań samorządu oraz całej społeczności gminy do 2034 roku.

CEL STRATEGICZNY I: DOBRZE FUNKCJONUJĄCE RODZINY

CEL STRATEGICZNY II : AKTYWNI SENIORZY

CEL STRATEGICZNY III: DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

CEL STRATEGICZNY IV : ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

1. WIZJA, CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu gminy, jaki chcieliby osiągnąć jej mieszkańcy do roku 2034. W trakcie prac nad strategią została zdefiniowana jako pozytywne wyobrażenie przyszłości.

GMINA NAREWKA TO MIEJSCE, KTÓRE ZAPEWNIĄ MIESZKAŃCOM W KAŻDYM WIEKU GODNE, ZDROWE ŻYCIE ORAZ NIEZBĘDNE USŁUGI SPOŁECZNE

Celem Strategii jest określenie kierunków rozwoju niezbędnych usług społecznych do zdrowego i godnego życia oraz propozycji rozwiązań problemów społecznych, występujących w gminie i destabilizujących życie mieszkańców. Wytyczone cele zrealizowane zostaną przy wykorzystaniu instytucji gminnych, organizacji i innych podmiotów działających w sferze społecznej, a także dzięki współpracy z instytucjami na terenie powiatu hajnowskiego.

Zintegrowanie lokalnego środowiska zagwarantuje pomoc i wsparcie osobom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej oraz umożliwi ludziom życie w poczuciu poszanowania godności każdej osoby, eliminowanie dysfunkcji oraz równy dostęp do zasobów usług.

CEL STRATEGICZNY I: DOBRZE FUNKCJONUJĄCE RODZINY

Proponowane kierunki działania:

1. Monitorowanie potrzeb rodzin z dziećmi.
2. Upowszechnianie informacji o podmiotach powiatowych i gminnych, świadczących usługi dziecku i rodzinie.

3. Rozwój przedsięwzięć międzynarodowych i międzykulturowych, w tym współpracy międzynarodowej szkół i wymian uczniowskich.
4. Rozwijanie zajęć dla dzieci dotyczących kompetencji kluczowych i językowych. Wprowadzenie nauczania języków obcych od edukacji przedszkolnej.
5. Zwiększenie dostępu do specjalistów rodzinnych- psychologów, terapeutów i innych.
6. Organizacja wsparcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi: terapii oraz specjalistycznych zajęć, uruchomienie sali integracji sensorycznej.
7. Organizacja szkoleń dla nauczycieli w zakresie pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami.
8. Inicjowanie i rozwój form integracji rodzin ze społecznością lokalną oraz czasu wolnego dzieci i młodzieży – wspieranie wypoczynku rodzinnego; współorganizowanie i promowanie imprez integracyjnych, kulturalnych i profilaktycznych (festynów, konkursów, warsztatów, zajęć sportowych, czy programów profilaktycznych, tworzenie punktów profilaktycznych- pomiar ciśnienia tętniczego, glikemii, BMI. Itp.)
9. Prowadzenie miejsc dziennego pobytu i usług dla dzieci: świetlic, dożywiania, stypendiów socjalnych, programów terapii, integracji sensorycznej i innych wg potrzeb.
10. Organizacja rekomendowanych programów profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci, młodzieży, rodzin, w tym z zakresu pierwszej pomocy, metod skutecznego radzenia sobie ze stresem, z zakresu cyber zagrożeń, bezpieczeństwa w sieci.
11. Budowanie lokalnych partnerstw, programów i projektów celowych ukierunkowanych na rodziny z organizacjami, kościołem i instytucjami w gminie.
12. Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny.

CEL STRATEGICZNY II : AKTYWNI SENIORZY

Proponowane kierunki działania:

1. Monitorowanie potrzeb senioralnych. Współpraca pracowników GOPS i POZ w identyfikowaniu potrzeb seniorów, w tym mieszkających samotnie.
2. Zapewnienie dostępu do pełnego zakresu opieki zdrowotnej, badań, konsultacji ze specjalistami, technologii medycznych.
3. Organizacja wydarzeń profilaktycznych, takich jak: Mammobus, mobilnych badań spirometrycznych, kardiologicznych, diabetologicznych, dentometrycznych na terenie gminy.
4. Upowszechnienie informacji o zdrowym stylu życia, profilaktyce chorób przewlekłych, takich jak cukrzyca, nadciśnienie czy choroby serca; o formach wsparcia osób zależnych i ich prawach.
5. Edukacja społeczności senioralnej, organizowanie spotkań i wydarzeń edukacyjnych w zakresie pierwszej pomocy, w zakresie zagrożeń pożarowych, na temat zdrowego starzenia się, zarządzania chorobami przewlekłymi.
6. Rozwój programów rehabilitacyjnych dla osób starszych, które pomogą utrzymać ich sprawność fizyczną i zapobiec izolacji społecznej, w tym: zajęć sportowych, warsztatów, grup.

7. Rozwijanie systemu w środowisku zamieszkania:
 - a) usług opiekuńczych, specjalistycznych opiekuńczych, teleopieki i innych,
 - b) usług sąsiedzkich, kręgów wsparcia,
 - c) prowadzenie klubów seniora, oraz Dziennego Domu Pomocy w Lewkowie Starym,
 - d) realizacja programów wolontarystycznych.
8. Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych, wdrażanie programów dostępności, świadczenie usług przewozowych.
9. Współpraca instytucji, organizacji, kościoła na rzecz ludzi starych, niepełnosprawnych.
10. Uaktywnienie środowiska poprzez odkrywanie i pokazywanie codziennych talentów (hobbystów z różnych dziedzin, robótek domowych, pasji literackich i artystycznych).

CEL STRATEGICZNY III: DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

Proponowane kierunki działania:

1. Monitorowanie potrzeb w zakresie usług społecznych i potencjału usługowego na terenie gminy, w tym wypracowanie i skoordynowanie list usług na rzecz określonych grup (dzieci, młodzież, rodziny, osoby starsze). Tworzenie koszyków usług społecznych.
3. Rozwój usług dla osób w kryzysach i wymagających wsparcia.
4. Projektowanie i wspieranie usług społecznych kierowanych do osób przewlekle chorych, wymagających długoterminowego wsparcia, usług zdrowotno-rehabilitacyjnych, hospicyjnych.
5. Realizacja specjalistycznych usług adresowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi.
6. Realizacja programów adresowanych do osób i rodzin dotkniętych ubóstwem i zagrożonych ubóstwem.
7. Utrzymanie dostępu do usług podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej.
8. Kształcenie ustawiczne i edukacja dorosłych, w tym organizacja programów umożliwiających podnoszenie kwalifikacji i umiejętności, szkolenia zawodowe.
9. Wdrożenie programu rozwoju społeczno-zawodowego dla osób bezrobotnych w gminie: spotkania z doradcą zawodowym, psychologiem, warsztaty i staże w gminie.
10. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej.
11. Realizacja programu profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.

Proponowane kierunki działania:

1. Edukacja mieszkańców w zakresie zasad ostrzegania i alarmowania ludności cywilnej.
2. Poprawa infrastruktury i wyposażenia placówek edukacyjnych, kultury, sportu i pomocowych, bezpieczeństwa, w tym: modernizacja szkół oraz przedszkoli, tworzenie nowoczesnych pracowni komputerowych i laboratoriów.
3. Rozwój ruchu artystycznego, tworzenie atrakcyjnych i nowych form zajęć spędzania czasu wolnego, edukacji dietetycznej, sportu, jako profilaktyki dla mieszkańców.
4. Rozwój aktywności społecznej; wsparcie organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i kół w zakresie działalności i inicjatyw lokalnych.
5. Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych do współpracy i rozwoju infrastruktury społecznej na terenie gminy.
6. Realizacja programów współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

2. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII - HARMONOGRAM NA LATA 2025-2027 (WYBRANE KIERUNKI)

Nr	Proponowane kierunki niezbędnych działań	Wskaźniki realizacji	Realizatorzy	Ramy finansowe
CEL STRATEGICZNY I : DOBRZE FUNKCJONUJĄCE RODZINY				
5	Zwiększenie dostępu do specjalistów rodzinnych- psychologów, terapeutów i innych.	Liczba specjalistów	Urząd Gminy, GOPS, placówki edukacyjne, poradnie, placówki	Fundusze gminne, jst, wojewódzkie, programy krajowe oraz
8	Prowadzenie różnorodnych form edukacji rodziców, między innymi przez pracę socjalną, asystenturę rodziny, pedagogizację w szkołach i świetlicach.	Liczba usług na rzecz rodzin Liczba usług na rzecz dzieci, młodzieży	wsparcia dziennego, GKPIRPA, organizacje pozarządowe	EFS, inne środki zewnętrzne
14.	Realizacja Programu Wspierania Rodziny	Zgodnie ze wskaźnikami Programu		
CEL STRATEGICZNY II : AKTYWNI SENIORZY				
Nr.	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
3.	Organizacja wydarzeń profilaktycznych, takich jak: Mammobus, mobilnych badań spirometrycznych, kardiologicznych, diabetologicznych, dentometrycznych na terenie gminy.	Liczba wydarzeń profilaktycznych w gminie	Placówki medyczne, Urząd Gminy, GOPS, , organizacje pozarządowe	Fundusze gminne., jst, wojewódzkie, PFRON, programy krajowe, NFZ, programy medyczne
7.	Rozwijanie systemu w środowisku zamieszkania:			

	a) usług opiekuńczych, specjalistycznych opiekuńczych, teleopieki i innych, b) usług sąsiedzkich, kręgów wsparcia, c) prowadzenie klubu seniora, d) realizacja programów wolontarystycznych.	Liczba usług na rzecz osób starszych Liczba wolontariuszy		inne środki zewnętrzne
9.	Prowadzenie usług dziennych w Dziennym Domu Pomocy w Lewkowie Starym	Nowe usługi społeczne realizowane przez DDP		

CEL STRATEGICZNY III: DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
6.	Realizacja programów adresowanych do osób i rodzin dotkniętych ubóstwem i zagrożonych ubóstwem.	Liczba wdrożonych programów	Urząd Gminy, GOPS, placówki edukacyjne, GKPIRPA, LZI, podmioty medyczne, organizacje pozarządowe	Fundusze gminne, jst, wojewódzkie, programy krajowe oraz EFS, inne środki zewnętrzne
13. 14.	Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy Domowej. Realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.	Zgodnie ze wskaźnikami w Programach		

CEL STRATEGICZNY IV: ZAGOSPODAROWANA INFRASTRUKTURA ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE

Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
7	Stałe prowadzenie doskonalenia kadr w zakresie kompetencji kluczowych, w tym edukacja cyfrowa. Integracja technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania.	Liczba szkoleń, projektów cyfrowych	Urząd Gminy, placówki edukacyjne, kulturalne, sportowe, bezpieczeństwa- OSP, policja, GOPS, organizacje pozarządowe	Fundusze gminne, jst, wojewódzkie, programy krajowe oraz EFS, EFRR, inne środki zewnętrzne
8.	Rozwój ruchu artystycznego, tworzenie atrakcyjnych i nowych form zajęć spędzania czasu wolnego, edukacji dietetycznej, sportu, jako profilaktyki dla mieszkańców.	Nowe usługi sportowe i profilaktyczne		
10	Organizowanie, dofinansowanie, wspomaganie szkoleń i kursów dla członków OSP np. prawo jazdy, innych.	Liczba szkoleń		
15.	Realizacja współpracy z organizacjami pozarządowymi poprzez opracowanie i wdrażanie Programów współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.	Zgodnie ze wskaźnikami w Programie		

Realizacja strategii może odbywać się równocześnie przy wykorzystywaniu i budowaniu nowych programów celowych, projektów lokalnych w obszarach zdefiniowanych w dokumencie.

3.ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII

Zarządzanie i monitoring zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian. Elementami skutecznego zarządzania będą przede wszystkim:

- a) Wójt Gminy Narewka, odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz wsparcie koordynatora przy realizacji,
- b) Rada Gminy pełniąca bieżący nadzór nad realizacją,
- c) Koordynator wdrażania Strategii – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Narewce, który
 - gromadzi dokumentację związaną ze strategią,
 - przedkłada informacje z realizacji Strategii minimum raz na trzy lata
 - dokonuje ewentualnych korekt/aktualizacji harmonogramu minimum raz na trzy lata
 - uzupełnia/aktualizuje listę usług społecznych w razie potrzeby.

Podmioty realizujące kierunki działania strategicznego i projekty powinny sprawować opiekę nad tym, aby zapisy strategii były uwzględniane w innych dokumentach programowych.

SYSTEM AKTUALIZACJI

Część programowa: cele, kierunki działań, harmonogram będzie poddawana przeglądowi i aktualizacji raz na trzy lata. Po ewentualnym wprowadzeniu zmian Koordynator przedstawi dokument do aktualizacji komisji i podczas Sesji Rady Gminy. Będzie też zobowiązany dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom informację o dokonanej aktualizacji.

Niniejszy dokument, po uchwaleniu przez Radę Gminy, powinien być opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany uczestnikom procesu planowania oraz wszystkim jednostkom i instytucjom, które zostaną zobowiązane do realizacji strategii.

PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu ze środków:

- a) własnych zasobów samorządu ,
- b) poprzez organizacje pozarządowe,
- c) poprzez inne instytucje zewnętrzne,
- d) w partnerstwach sektorowych.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej Strategii. Projekty i programy realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań.

FINANSOWANIE

Strategia wyznacza działania, których osiągnięcie jest uwarunkowane wieloma czynnikami, w tym również finansowymi. Przedsięwzięcia mają szeroki charakter, dlatego istotny jest montaż finansowy, dający efekt synergii, gwarantujący, że zaplanowane cele zostaną osiągnięte.

Wśród źródeł finansowania należy wskazać możliwości finansowania z budżetu państwa, m.in.:

1. Program kompleksowego wsparcia dla rodzin "Za życiem" (uchwała nr 160 RM z 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M.P. poz. 1250));
2. Fundusz Solidarnościowy (ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1787): „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Opieka wytchnieniowa”, „Centra opiekuńczo-mieszkalne”;
3. Fundusz Dopłat (ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (Dz.U. 2020 poz. 508 oraz z 2021 r. poz. 11 i 223);
4. Resortowy Program „Opieka 75+”;
6. Program wieloletni na rzecz Osób Starszych AKTYWNI+ na lata 2021-2025;
7. Program resortowy „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”;
8. Korpus Wsparcia Seniorów 2021-2025 (usługi sąsiedzkie i e-usługi);
9. Program rozwoju rodzinnych domów pomocy;
10. Program rządowy, celowy do ustawy z dnia 17 sierpnia 2023 o szczególnej opiece geriatrycznej;
11. Krajowy Plan Odbudowy;
12. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego;
13. Fundusz Medyczny MZ;
14. Programy celowe uruchamiane na potrzeby Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030 r. oraz inne programy poszczególnych resortów.

Ponadto w realizacji zadań państwa wobec obywateli pozostają w dyspozycji środki funduszy celowych oraz instytucji, tj.:

1. Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; Program Samodzielność, Aktywność, Mobilność; Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe i inne celowe;
2. Narodowego Funduszu Zdrowia, programy zdrowotne zgodnie z art. 48 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej;
3. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;

4. Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku;
5. Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

Zmiany systemowe w realizacji usług społecznych będą również finansowane ze środków Unii Europejskiej przewidzianych okresem programowania na lata 2021–2027. Środki Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+), w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027 (FERS) oraz FEDP na lata 2021-2027 będą przeznaczane na realizację działań w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych poprzez stymulowanie i finansowanie działań rozwojowych, na tworzenie CUS, rozwój mieszkalnictwa czy rozwój usług opiekuńczych.

Zmiana sposobu realizacji usług społecznych odbywa się na poziomie społeczności lokalnych, jest powiązana z realizacją zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego i ich budżetem.

MONITORING

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą roczne dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej. Poza tym bazę tę będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i grup środowiskowych, dotyczące realizacji harmonogramu.

Informacja z monitoringu Strategii będzie przedstawiana podczas sesji Rady Gminy przez Koordynatora w ramach sprawozdań rocznych GOPS. Odnosić się będzie do celów, kierunków działania i harmonogramu Strategii.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Narewka na lata 2024- 2034 roku ma charakter otwarty i elastyczny.

Oznacza to, że poszczególne jej elementy w trakcie realizacji mogą być modyfikowane, zmienione i dostosowane do sytuacji społecznej.

ZAKOŃCZENIE

Podczas wdrażania celów i kierunków Strategii ważne będzie zastosowanie przez jej realizatorów ośmiu zasad budowania społeczności lokalnej:

1. Zasady samopomocy – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi, zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. Zasady przeczności – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. Zasady solidarności społecznej – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. Zasady pomocniczości – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od Państwa.
5. Zasady partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, by poszczególni ludzie mieli możliwości pełnej realizacji swoich ról społecznych, zaś poszczególne grupy mogły zajmować równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. Zasady samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność, podmiotowość człowieka; realizowana jest poprzez taką organizację życia społecznego, by jednostki i grupy miały zagwarantowane prawo do aktywnego udziału w istniejących już instytucjach społecznych i tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. Zasady dobra wspólnego – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. Zasady wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.